ÎMPRUMUTURI ROMÂNEȘTI ÎN ZOONIMIA HUȚULĂ

DE

IOAN LOBIUC

I. 1. Lucrarea de față se adaugă unui studiu anterior al nostru, mai amplu, privind *Elementele românești în terminologia păstoritului și a creșterii vitelor la huțuli*[1]. Pentru a permite o lectură autonomă a ei, facem aici următoarele precizări:

Pentru amîndouă lucrările am anchetat un grup restrîns de graiuri huțule de pe teritoriul patriei noastre, și anume din partea superioară a văii rîului Moldovița. Așezările huțule de aici sînt: satele Moldovița (anterior: Rușii Moldoviței; Russ-Moldawitza), Demacușa, Putna-Săcrieș, Rașca și Argel, din comuna Moldovița, și satele Paltin (anterior: Ruși pe Bou (1); Valea Boului) și Ciumîrna[2] din comuna Vatra Moldoviței, jud. Suceava[3]. Huțulii sînt veniți aici, ca „brănișteni" ai mănăstirii Moldovița, proprietară, pînă la 1785, a întregii văi, din nord (Galiția, Pocuția) pe la jumătatea veacului al XVIII-lea. În multe din localitățile indicate, ei s-au suprapus peste populația băștinașă românească, pe care au asimilat-o (ca și pe românii ardeleni și bucovineni stabiliți ulterior printre ei). Așezările celelalte de pe valea Moldoviței: satele Vatra Moldoviței, Valea Stînei (fosta colonie nemțească Freudenthal), Dragoșa, Frumosu, Deia și Vama, au fost și sînt exclusiv românești[4].

---

[1] Se publică, sub acest titlu, în „Romanoslavica", vol. XVIII, aflat sub tipar.

[2] Informatorii sînt notați în textul lucrării prin cifre romane: I Boiciuc Vasile, 62 ani, din Argel; II Ponepalo Vasile, 61 ani, Rașca; III Semco Pintilei, 40 ani, Paltin; IV Trisciuc Timofii, 39 ani, Rașca; V Ponepalo Neculai, 22 ani, Argel. Pe lîngă cîțiva informatori ocazionali (femei), ne-au oferit materiale și un număr de elevi ai claselor V-VIII din unele localități. Zoonimele la care lipsește indicarea subiectului sînt „generale" în aceste graiuri.

[3] După împărțirea administrativă din 1968 a R. S. România.

[4] O discuție mai largă privind așezarea huțulilor aici, ancheta și referințele bibliografice numeroase se găsesc în studiul de la n. 1.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

2. Problema elementelor românești la naționalitățile conlocuitoare și la popoarele vecine „este o problemă lexicală de importanță deosebită nu numai filologic-lingvistică, dar mai ales cultural-istorică, iar din punct de vedere românesc ea va trebui pusă în lumină, pentru motive social-istorice ușor de înțeles“ [5]. Numai prin cercetări concrete, de înregistrare a unui material cît mai bogat și mai exact și de interpretare a lui, se poate stabili pe deplin „aportul populației românofone la îmbogățirea patrimoniului lingvistic și cultural al popoarelor din sud-estul european“ [5].

3. Influența limbii române asupra graiurilor huțule, ca și asupra tuturor celorlalte graiuri (carpatice mai ales) ale limbii ucrainene și ale altor limbi vecine, s-a manifestat cel mai intens și cel mai devreme în domeniul păstoritului și al creșterii vitelor. La slavii carpatici și în primul rînd la ucraineni, iar dintre aceștia la huțuli [6], păstoritul lactat alpin este de origine românească. „Colonizarea valahă“ a Carpaților nordici, începută în veacul al XII-lea sau chiar în cel precedent, a determinat, printre altele și îndeosebi, structura și caracterul terminologiei ramurii date în întregul spațiu nord-carpatic [7].

4. În cadrul acestei terminologii, un loc însemnat îl ocupă numele proprii de animale, care, prin conținut, funcții și relații structurale, se constituie într-un microsistem onomastic [8], ce intră organic, alături de antroponimie și microtoponimie, în sistemul graiurilor teritoriale cercetate (pentru sistemul limbii comune sau al celei literare onomastica reprezintă elemente marginale, potențiale, facultative). Este știută penetrabilitatea, la contactul lingvistic (generat de cel etnic, economic, cultural), a sistemului onomastic, în special a celui antroponimic, al unei limbi. În numeroase limbi numele proprii sînt, prin excelență, *împrumuturi*. Sistemul zoonimic urmează îndeaproape, în această privință, ca și în altele de altfel, pe cel antroponimic, dar merită și cercetări speciale, atît prin motivele cît și prin procesul în sine și fenomenele ce au loc cu acest prilej, ale împrumutului din alte limbi. Interesul cel mai mare s-ar părea că îl prezintă, sub acest aspect, influența străină asupra românei, în „domeniul atît de românesc al păstoritului și al creșterii vitelor“ [9]. Nu mai puțin demne de interes știin-

---

[5] I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, București, 1970, p. 108.

[6] Printre teoriile despre originea etnică a huțulilor există și una care susține originea lor românească și, deci un substrat românesc. Cf. J. Czekanowski, *Wstęp do historii słowian*, Poznań, 1957, p. 98; Al. Rosetti, *Istoria limbii române. V. Limbile vecine*, București, 1966, p. 118; etc.

[7] Pentru bibliografia recentă a problemei vezi studiul de la n. 1.

[8] Cf., pentru „coeficientul de sistem“ al onomasticii și al sectoarelor ei, V. N. Toporov, *Nekotorîe soobrajeniia v sviazi s postroieniem teoreticeskoi toponomastiki*, „Principî toponimiki“, Moscova, 1964, p. 3—22 (o bogată bibliografie la zi); V. A. Nikonov, *Vvedenie v toponimiku*, Moscova, 1965, p. 107 ș. u.; Piroska B. Gergely, *Observații metodologice cu privire la cercetarea sincronică a numelor de persoane maghiare*, „Studii și materiale de onomastică“, București, 1969, p. 13—19.

[9] St. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936, p. 150.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

țific sînt și zoonimele din contextul vastei influențe pastorale românești asupra idiomurilor slave „nordice".

5. Deși cercetări *speciale* ale lor aproape că nu există, putem afirma că influența românească a afectat profund, îmbogățindu-le și modificîndule, sistemele zoonimice ale graiurilor carpato-ucrainene, atît în conținutul cît și în planul expresiei lor, particularizîndu-le în raport cu restul graiurilor ucrainene.

În studiul său de sinteză, *Influența limbii române asupra limbii ucrainene*, E. Vrabie găsește, în diverse graiuri, un număr de 27 nume de ovine, dintre care 20 se folosesc — socotim noi, deși autorul nu precizează de fiecare dată această funcție — ca sau și ca zoonime, și 6 nume de bovine, dintre care 5 nume proprii [10]. Desigur că numărul acesta, rezultat din sursele consultate, trebuie să fie în realitate mult mai mare. De pildă, în satul huțul Luhy din raionul Rachiv al Ucrainei Transcarpatice, numele de oi sînt aproape exclusiv românești [11], ceea ce presupune, dată fiind ponderea, acolo, a oieritului, un număr ridicat al lor.

În graiurile anchetate în anii 1967 și 1968, noi am înregistrat 37 nume de ovine (dintre care 14 împrumuturi din română și 7 creații huțule din elemente de aceeași origine), 42 nume de vaci (22 românești), 12 nume de boi (9+1 românești și 2+1 huțule), 21 nume de cabaline (9 din română, pentru 2 foarte probabilă aceeași sursă) și 25 nume de cîini (16 românești). *Totalul* este de 136 de zoonime, dintre care 70+3 (51,5%) românești și 7 (5,1%) derivate huțule din cuvinte preluate din română. Plusul sau minusul de 3 (2,2%) se datorează nesiguranței, pentru unele cuvinte, a sursei românești.

6. Înainte de a justifica aceste împrumuturi, socotim necesară explicarea zoonimiei huțule. Păstoritul la huțuli, ca și la toți ucrainenii carpatici, se înrudește strîns cu cel românesc, îndeosebi cu așa-numitul „păstorit din zona fînațelor" (din Maramureș, o parte a Ardealului, Moldova muntoasă de nord-vest și Bucovina), care cunoaște mai multe forme. Așa se prezintă el în valea Moldoviței, unde și populația românească și cea huțulă au avut și au ca ocupație principală păstoritul și creșterea animalelor, în special a cornutelor mari și a ovinelor (agricultura fiind aici, mai ales la huțuli, o îndeletnicire secundară dintotdeauna). Păstoritul amintit este aici de tip mixt, de fapt, pastoral-agricol, cu pendulare simplă (văratul la stîni, de strînsură sau, mai rar, individuale, în munți, departe de așezările din vale, iar iernatul și tomnatul ori, mai ales în trecut, în tîrlele din zona fînațelor, ori, mai ales azi, în gospodărie). Întîlnim aici, însă, și un păstorit agricol local, fără stînă (vitele, cele sterpe, și caii îndeosebi fiind duși ziua la pășune în afara satului sau în cuprinsul lui și seara aduși în curtea fiecărui proprietar sau în cea a ciobanului) [12]. (Cf. calcurile huțule după română:

[10] „Romanoslavica", XIV, 1967, p. 127—185.

[11] V. A. Moskovici, *Iz polesskoi terminologii cvetooboznačenii*, în culeg. „Polesie (Lingvistika. Arheologiia. Toponimika)", Moscova, 1968, p. 160.

[12] Cf. R. Vuia, *Tipuri de păstorit la români*, 1964, p. 60, 97—140.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

zemîńńa „iernat(ic)" și *zemárca* „tîrlă de iarnă"; numele topic *Vesnárca* „primăvăratic"; *litovîşşi* „vărat(ic)"; *osenóvîşşi* și *osinniţa* „tomnat(ic)"[13].

Preponderența în valea Moldoviței, de la data apariției lor aici (a doua jumătate, mai exact, începutul ei, a veacului trecut) a gospodăriilor țărănești mici și mijlocii, ca și (co)existența modalităților de păstorit indicate explică existența zoonimiei, bogăția relativă a ei, ca și necesitatea unei asemenea diversități și detalieri.

7. Factorul general și mereu activ al împrumutului de zoonime îl constituie tendința de modernizare a numelor proprii, „moda inovatoare", remarcată de mulți cercetători[14], deci un factor psihologic, care explică și categoria „împrumuturilor afective". Alături de el, acționează factorii extralingvistici, îndeosebi social-economici, ai contactului lingvistic (ai celui intern permanent mai ales, de conviețuire, sub diverse forme, a unor colective aloglote), foarte adeseori decisivi. Pentru cazul nostru vom invoca dintre aceștia: prezența, foarte timpurie, a păstorilor români în Carpații ucraineni (ca și polonezi și slovaci) și asimilarea lor ulterioară, destul de tîrzie, de către slavii carpatici; prestigiul, dat de superioritatea ei tehnică, a civilizației materiale pastorale a românilor; relațiile comerciale, vechi și îndelungate, ale Moldovei cu ținuturile ucrainene sud-vestice și estice; nevoia de achiziții de animale din alte părți, pentru îmbunătățirea rasei; în fine, simpla vecinătate, în multe locuri conviețuirea, a ucrainenilor cu românii, pe o întindere teritorială mare.

Pentru huțulii din valea Moldoviței, este suficient să ne referim, în plus, la conviețuirea lor, în simbioză etnică, cu românii timp de aproape două secole și la comunitatea de viață economică etc. cu aceștia, ceea ce explică unele zoonime specifice, împrumutate după așezarea lor aici. De altfel, și în teritoriile lor originare ei au avut dintotdeauna ocupații identice[15] cu cele ale românilor din Maramureș și Bucovina. Toți acești factori au determinat numeroasele similitudini ale zoonimiei huțule cu cea românească (nordică)[16].

8. Pentru distincția celor două straturi de împrumuturi (în general păstorești) nu dispunem de criterii sigure și eficiente. Fonetica nu ajută, din cauza bilingvismului, se pare, de dată veche, al huțulilor, care modifică neîncetat, cel puțin teoretic, fonetismul împrumuturilor. Pe de altă parte, cercetările de acest fel sînt puține și nici nu le avem pe toate la dispoziție, încît nu putem fi siguri că un zoonim sau altul nu se găsește și în alte

[13] Prezentăm materialul, aici și în continuare, în transcrierea fonetică a ALR II (cf și ALR II_2; I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*, București, 1957). Din motive tehnice, transcrierea e mult simplificată, literarizată, prin nenotarea, la unele sunete, a tuturor variantelor și nuanțelor.

[14] Cf., de pildă, St. Pașca, *op. cit.*, p. 34, 150; etc.

[15] Vezi *Ukrainśka Radianśka Enţiklopediia*, t. 3, Kiev, 1962, p. 540—541.

[16] De altfel, la baza numelor proprii în general stau anumite *universalii extralingvistice*, exprimate în cuvintele unei limbi sau alteia și vizibile în structura, modelul și caracterul temelor acestora. A. V. Superanskaia, *Struktura imeni sobstvennogo (Fonologiia i morfologiia)*, Moscova, 1969, p. 24. ș.u.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

graiuri, fiind „specific" acestora. De aceea, ca și în temeiul împrumuturilor certe anterioare venirii huțulilor aici, nu vom invoca în partea a II-a a lucrării, *Lista împrumuturilor*, pentru etimon, în mod special graiurile românești din zona dată, deși marea majoritate a zoonimelor discutate se găsește și în ele. Ne vom servi de cît mai multe atestări și din cît mai multe părți ale țării (sudice mai ales, pentru un plus de siguranță a etimologiilor). Justificăm acest mod de a proceda și prin faptul că, în ciuda diversității și bogăției ei foarte mari[17], zoonimia românească este, în ansamblu, *unitară*, în sensul repetabilității lexemelor ce o compun pe întregul teritoriu românesc și, mai ales, al *unității criteriilor de atribuire a numelor de animale*[18].

9. Pentru eventualitatea unei comparații cu cea românească, ne oprim, succint, asupra zoonimiei huțule, referindu-ne, deocamdată, doar la numele de animale create pe teren ucrainean. În linii mari, structura ei este similară cu a celei românești. Găsim aici, în primul rînd, apelative (substantive comune și adjective substantivate), transferate în zoonimie fie prin sufixare reală, materială, fie prin cea „zero" (așa-numita „derivație semantică" sau „metaforică"[19], însoțită sau nu de modificări morfologice). Zoonimele monolexematice predomină asupra celor compuse.

Cele mai multe denumiri pornesc de la culoarea lînei sau a părului, de la o particularitate fizică (și de la cele privind lîna sau părul) sau de la o particularitate caracterizantă (de culoare, temperament, calități și defecte, chiar note „neutre", de aspect general ș.a.) cu alte viețăți sau cu diverse obiecte: (oi) *Bilofósta, Bóutička, Clepaúxa, Clepáta, Čopóc, Čobotarca, Cosána, Crutorîjca, Dóubenca, Húsočca, Pančóșca Rúda, Sîvúlia, Zvizdočóla*; (vaci) *Baziúna, Beréza, Bómbočca, Crasúlia, Fasúlia, Lástiuca, Lîsáia, Porošnéčca, Sernáia, Tésulia, Vinolia*; (boi) *Holubán, Mîdilián*; (cai) *Cócoș, Ples*; (cîini) *Bósîț, Dubéi*, și *Dúbec, Cuțofósței, Sírco*. Puține nume indică soiul sau calitatea acestuia ori și proveniența (vaci: *Tîrólia, Zgardúlia*) sau de la etnonime (oi: *Țehánca*, de fapt, prin intermediul semnificației apelative figurate „negru").

Zoonimele provenite de la nume de persoane sînt, în marea lor majoritate, împrumuturi și se găsesc aproape numai în clasa numelor de cabaline și cîini, acordate fiind din afectivitate sau pentru aparența lor... simandicoasă, din imitație etc. (din germană ș.a.: (cai) *Casiián, Cófco*, și *Cóțec, lánuș*; (cîini) *Búguș, Dóubuș, Dólfii*; pentru cele românești vezi *Lista*). Ca o excepție, le întîlnim și la numele de vaci (unul singur și la cele de boi)

[17] Numai în jud. Alba au putut fi adunate 1207 de zoonime, atribuite de 1325 ori, (Tr. Pătrășcanu, *Nume de animale din județul Alba*, „Limbă și literatură" XXII București, 1969, p. 108).

[18] Vezi formularea și ilustrarea lor la Șt. Pașca, *op. cit.*, p. 150—156; Gr. Brîncuș, *Nume date animalelor domestice*, „Limba română", XVI, 1967, nr. 2, p. 170; Tr. Pătrășcanu, *lucr. cit.*, p. 110—116.

[19] A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 92—93, propune termenii de *onimizare a apelativului* sau *conversiune onomastică*, ca în cazul, e drept, extrem, al verbului rusesc *dogoniai!*, devenit, prin schimbarea sferei de întrebuințare și a corelației obiectual-conceptuale și denominative a cuvîntului, nume de cîini *Dogoniai*.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

unde ele se explică printr-un fel de *tabu*, în cazuri particulare, al numelor obișnuite în această funcție, de tipul celor de mai sus. Zoonimelor provenite din antroponime feminine li se acordă un fel de putere magică, huțulii crezînd că vacilor numite astfel (*Iléna, Parásca, Vaseléna* etc.) vrăjitoarele[20] nu le pot *lua mana*. În ansamblu însă, în zoonimia ucraineană indigenă antroponimia nu este o sursă productivă, după cum, restrîngînd afirmația la graiurile date, nu se creează zoonime nici de la numele zilelor săptămînii, ale sărbătorilor, ale elementelor naturii, de la toponime. Singurul nume dat după momentul nașterii, *Večírca*, este un calc după un împrumut românesc (vezi *Lista*).

10. În legătură cu clasele funcționale de zoonime, mai remarcăm că huțulii în discuție nu acordă nume proprii decît oilor, vacilor, boilor, cabalinelor și cîinilor (creșterea caprelor la ei e accidentală) deși creșterea porcilor ca și a orătăniilor de curte este curentă (nu au nume nici pisicile). Este drept că numele de găini, de pildă, nu sînt zoonime propriu-zise, neputînd servi pentru chemare ș.a. Deși berbecii nu primesc nume, denumirile oilor și ale vacilor sînt cele mai numeroase, create în mod necesar în gospodăriile cu oi și vaci puține. Importanța de prim rang a acestor specii explică, în mare parte, regularitatea derivării de la numele date lor a formațiilor diminutivale și hipocoristice (dar nu în sens românesc, al existenței unor familii de derivate de la același radical, ci în cel al cuprinderii mai tuturor zoonimelor în procesul de diminutivare, cu cîte o singură variantă de regulă). Trebuie de precizat că procesul dat e pur onomastic, diminutivele fiind variante stilistice ale bazei, în planul lingvistic al semnificantului și nu în cel referențial (ca în cazul sinonimiei onomastice, de exemplu). Observația e valabilă și pentru derivatele huțule de la zoonimele românești.

Pe de altă parte, creațiile huțule sînt, de regulă, specifice în cadrul speciei respective, nerepetîndu-se la altele. „Dedublării" omonimice ii sînt supuse (dacă nu cumva au fost împrumutate de la început ca omonime) doar numele românești (cf. *Lista*) sau cele de altă origine; *Búbi* și *Búbic* — nume de cai și cîini; *Ţigan*[21] idem). De aceea, numărul total al împrumuturilor din română ar putea fi doar de 66 (49,2%), numărul dat mai sus fiind cel al atribuirii (rămîn distincte, însă: *Coca* și *Cocuța, Murga* și *Murguța*). Se întîlnesc și cazuri de sinonime, între numele huțule și românești (vezi *Beléția*), între cele de altă sursă și cele românești și, în fine, în cadrul acestora din urmă.

11. Deși lucrarea noastră urmărește, în primul rînd, înregistrarea împrumuturilor și dovedirea sursei lor românești, datele anchetei ne permit unele observații, în lumina teoriei onomastice generale, în ceea ce privește

[20] Cf., pentru credințele și practicile oculte, variate și bogate, ale huțulilor, mai ales ale celor vechi, B. V. Kobîlianśkii, *Dialekt i literaturna mova*, Kiev, 1960, p. 214 (bibliografie bogată).

[21] Nu i-am putut preciza originea (< magh.?; germ.?; rom.?). Fonetica nu permite explicarea prin ucraineanul *céhan* „țigan"!

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

statutul semantic și funcțional și, deci, locul numelor românești în stadiul actual al zoonimiei huțule. În sfera acesteia intră toate numele individuale date animalelor domestice, indiferent de originea acestor cuvinte și de relațiile lor cu apelativele limbii date. Calitatea de *signum proprium* a unui cuvînt este dată, cum s-a dovedit [22], de funcția lui de identificare, individualizare a obiectului, funcție constituind singurul lui sens obligatoriu și esențial, cel semantic (etimologic, preonomastic) devenind facultativ și putînd fi păstrat, atenuat sau eliminat. Neavînd drept semnificat un concept, ci un obiect, numele proprii nu semnifică, ci denumesc doar, indică, fiind cu atît mai specifice, mai pregnante în limbă, cu cît este mai mare distanța lor față de apelative [23].

Din acest punct de vedere, ca și din altele [24], tipurile onomastice se comportă diferit. Astfel, denominația antroponimică, ca și cea zoonimică, se bazează mai mult pe factorul individual — volitiv și afectiv, pe cînd denominația toponimică este în ansamblu, mai ales azi, mai mult socială. Antroponimia și zoonimia sînt, apoi, mai puțin motivate în raport cu referentul decît toponimia. În plan lingvistic există, de asemenea, diferențe notabile: antroponimele se deetimologizează mai ușor și mai repede; în fine, distincția, general onomastică, între numele proprii individuale, cu semantică concretă, reală, și cele de grup, cu semantică săracă [25].

12. După conținut, motivare semantică și funcționare în vorbire, în zoonimia huțulă trebuie deosebite, mai întîi, creațiile proprii și împrumuturile. Prin definiție însă, ambele categorii sînt doar „nume-etichete", cu sens pur nominal, denotativ, și cu unul al clasei din care fac parte. „Vidul" lor semantic se relevă, însă, numai la nivelul sistemului limbii, unde numele e mai puțin legat de obiect și, indiferent de posesorii lui, rămîne unic. Tocmai pentru că desemnează omologii, zoonimele în vorbire primesc o semantică situativă, concretă, în relația nume-obiect pe primul plan trecînd acesta din urmă [26]. Deosebirile dintre cele două serii apar tocmai aici, în planul vorbirii, determinate fiind de motivarea internă a fiecăreia dintre ele.

Pentru vorbitorii huțuli, sînt nemotivate zoonimele personale de creație proprie. Printre celelalte tipuri predomină absolut cele motivate. Împru-

[22] Cf. V. N. Toporov, *lucr. cit.*: A. A. Reformatski, *Toponomastika kak lingvisticeskii fakt*, „Toponomastika i transkripțiia", Moscova, 1964, p. 9—34; A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 9. ș.u.; A. A. Ufimceva, *Slovo v lexico-semanticeskoi sisteme iazika*, Moscova, 1968, p. 72—75; S. Teiuș, *Referitor la sfera și locul onomasticii*, în „Studii și materiale de onomastică", p. 7—11 și bibliografia dată în ele.

[23] Cf. teoria celor trei sensuri și funcții a lui V. A. Nikonov, *ib.*

[24] În primul rînd, după necesitatea individualizării obiectelor, pe primul loc se află oamenii, urmează obiectele geografice, apoi animalele. Cf. N. V. Podolskaia, *Kakuiu informațiiu nesèt toponim*, în „Prințipî toponimiki", 1964, p. 80.

[25] Vezi, pentru aceasta din urmă, contribuția lui A. P. Kretenko, *Do teorii vlasnech nazv*, „Onomastika", Kiev, 1966, p. 16—28.

[26] Cf., la A. P. Kretenco, *ibid.*, pentru acest nivel, analiza omonimiilor simetrice și asimetrice, ca principiu organizator al onomasticii (cea mai asimetrică fiind omonimia nume propriu/apelativ), care vădește neomogenitatea semantică a sistemului onomastic, ca și opoziția fundamentală: apelativ/onomastic.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

muturile se motivează etimologic în limba lor de origine, fiind preluate, în zoonimie, fără conştiinţa structurii lor semantice, deci, cu potenţial semantic nul sau minim.

Ancheta a arătat, însă, că foarte puţine împrumuturi româneşti sînt azi neînţelese vorbitorilor: *Cobanél, Bulumẹ́i, Džoián, Drágoş, Dúţu, Zorilo, Lábuş, Lúpu, Mardžél, Múrga, Píţia, Sîrbu,* care, neavînd un sprijin semantic în apelativele huţule, rămîn numai denominative şi în vorbire, zoonime propriu-zise. Toate celelalte nume româneşti (iar dintre cele de altă origine: *Búbi, Bráun, Ţigan, Fucs, Cócoş, Şíman*) sînt supuse interpretării, etimologiei populare, din tendinţa vorbitorilor de a înţelege cuvintele neînţelese, străine mai întîi de toate, de a le face clare şi uşor memorabile, de a le reda sensul, adică de a le adapta semantic, evident, în calitate de cuvinte, la vocabularul propriu.

O parte din acestea au fost împrumutate la huţuli o dată cu apelativele româneşti corespunzătoare, existînd paralel în graiul lor ca omonime. Zoonimele date sînt astfel motivate semantic integral. Le-am putea numi *zoonime-apelative,* spre deosebire de toate celelalte tipuri şi, în primul rînd, de cele personale. Apelativele corespunzătoare lor sînt discutate la prezentarea materialului. În mai mică măsură le sînt clare informatorilor creaţiile proprii din cuvinte preluate de la români, cel puţin unele dintre ele (*Cobanca* ş.a.).

Cît priveşte semantizarea celorlalte împrumuturi româneşti, trebuie să plecăm, în primul rînd, de la bilingvismul, azi de masă, cu diverse grade psihologice şi lingvistice, al huţulilor, cunoaşterea şi uzitarea, în măsură tot mai mare, a limbii române (a graiului românesc local), ca şi de la existenţa unui fond lexical comun apreciabil în graiurile huţule şi româneşti, ca urmare a influenţelor reciproce îndelungate dintre ele, factori care permit, de asemenea, unele asociaţii semantice între zoonime şi apelative (cf., mai jos, *Pistruļia* şi ucraineanul *pistriác*)[27]. Astfel, cele mai multe nume de animale, de proveniență românească, au căpătat şi o funcţie descriptivă, situativă, implicînd o semnificaţie, o reprezentare „noţională", un sens apelativ, destul de stabil, cu variaţii de regulă neînsemnate de la un informator la altul (chiar şi la cei monolingvi). Această reprezentare se referă, aproape exclusiv, la particularităţile fizice ale animalelor, cel mai des la culoarea lînei sau a părului[28], precizată concret sau în general (*Cobána* — nume de vacă „complet roşie" I; *Brîndúşa* — „pătată cu alb şi roşu pe corp" II; *Ţîntólia* — nume de vacă „roşie sau neagră şi cu o ţintă albă în frunte" III, dar „cu mult alb pe ea şi cu „petece", parcă ar fi bătută cu ţinte" II; *Floríca* — nume de vacă roşie cu alb sau roşie cu negru ori

[27] Vezi, pentru identificările, omofonice şi sinonimice, operate de bilingvi între cuvintele celor două limbi stăpînite, E. Haugen, *Bilingualism in the Americas,* New York, 1956, p. 46.

[28] Vezi, pentru diferenţele naţionale de percepţie tradiţională a numelor proprii, de asocieri specifice cu cuvintele limbii proprii, ceea ce împiedică analiza obiectivă a originii celor dintîi, A. V. Superanskaia, *op. cit.,* p.. 27. Cf., pentru rolul însemnat al coloristicii la huţuli, B. V. Kobîlianśki, *op. cit.,* p. 212.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

roșie închisă" II, III; *Garófa* — nume de vacă „mai mult albă decît roșie" I, dar „galbenă" pentru informatorul II; (oi) *Kapúșa* „de culoarea căpușei" [!] I, II; *Vákișa* „cu botul ca de funingine" II, „albă cu bot roșu sau neagră cu bot alb" III; *Zgardúlița* — nume care se dă vacilor cu bărbie mare, altfel însă la II: „cu pieptul alb, cu o fîșie albă sub gît, pînă la piept"; (boi) *Florián* „înflorat (alb cu negru)"; *Padurián* „de culoarea pădurii, verzuie" [!] III; *Vasîli* „negru" [!] V; (cai) *Rójban* „cal bătrîn"; (cîini) *Grîvéi* „negru cu fîșii albe sau roșcate"; *Hurmúz* „punctat cu alb, negru și roșu") sau prin raportarea la un obiect de culoarea dată (vezi mai sus, ca și *Țîgáița*, nume de oaie „foarte neagră" II; însă „cu lîna foarte mică, măruntă și numai albă, ca vata" III; etc.).

13. Pornind de la ponderea cromaticii în creația lexicală a limbilor slave (și a altora), unii cercetători au inclus, fără dreptate, la numele de culori și numele proprii de animale, păsări ș. a.[29]. Este adevărat că numeroase nume de obiecte din lumea vegetală și animală, ca și o parte de zoonime, au la baza formei lor interne însușiri cromatice ale designatului. Totuși, încadrarea de mai sus nu se justifică nici teoretic și nici practic. La baza creării sau împrumutului de zoonime se află nevoia de a denumi animalul și nu însușiri cromatice sau de altă natură ale acestuia. De aceea, cum s-a mai spus, semantica concretă nu este o funcție organică a zoonimelor (acestea nu denumesc însușirea, ci caracterizează obiectul pe baza însușirii sau a altor relații, fără să generalizeze o însușire sau alta și să grupeze obiectele denumite pe baza ei), de aceea și semnificarea însușirilor cromatice este arbitrară, individuală, confuză adesea, nefiind cuprinsă nemijlocit în tema sau radicalul denumirilor. Lingvistic vorbind, acestea sînt nemotivate ca nume de culori. Ele se pot motiva sau nu, în raport cu animalul denumit, doar în vorbire, situativ. Împrumuturile zoonimice înșirate mai sus, cum se poate observa, prin semnificațiile lor secundare, de ordin cromatic, în ciuda factorilor amintiți, în primul rînd a bilingvismului, nu coincid, cu motivarea lor etimologică pe teren românesc. În această situație se află numai zoonimele-apelative, semantica cărora o vom discuta mai jos. Întrucît la cele dintîi, „interpretările cromatice" care li se dau sînt individuale, adesea contradictorii și imprecise, ele nu vor fi cuprinse în prezentarea de mai jos, ca și semnificațiile de alt ordin (de tipul *Cobánca*, nume de oaie „care umblă înaintea turmei, conducînd-o" II; *Fuduliána* „care umblă fudulă, cu capul pe sus" III, „vacă frumoasă, veselă, voioasă" II; *Mîndrîlo* nume de bou „foarte frumos" IV, „scund și puternic" III; *Dúțu*, cal „mare și puternic" II; *Cóca*, iapă „tînără și aspectuoasă" V; etc.)[30]. Nu ne vom referi aici nici la motivarea sau nemotivarea

[29] A. Zarębа, *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego*, Wrocław, 1954. Vezi critica lui A. P. Kiricenko în „Pytannia ukrainskoho movoznavsta", IV, Lvov, 1960, p. 127–136.

[30] F. L. Utley, *The linguistic component of onomastics*, „Names", 1963, v. 11, nr. 3, p. 154, socoate că etimologiile populare sînt demne de studiu, dar nu în onomastică ci în folcloristică (ap. A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 12 n. 10).

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

împrumuturilor după vîrsta animalului sau la cazurile de redenominare în diverse împrejurări.

Semantizarea hutulă a zoonimelor româneşti rămîne, însă, un fapt real, interesant în sine, dar necesitînd o cercetare mai amplă. Aici vom conchide că multe dintre ele au putere de denominaţie pură atenuată, prin existenţa paralelă în graiul huţul a apelativelor corespunzătoare, tot româneşti, prin identificările numelor proprii cu cuvintele graiului propriu sau, prin bilingvism, cu cele româneşti (evident, aceste identificări sînt mai mult potenţiale) şi, în mod deosebit, prin derivatele diminutivale de la numeroase zoonime de origine românească: *bredzaístii, grîveistii, florianésteĭ, priianésteĭ*, ş. a.), prin care, dată fiind întrebuinţarea lor numai zoonimică, „se restabileşte" echilibrul sistemului: apelativ-zoonim. O bună parte a zoonimiei slave[31] se bazează pe corespondenţa dintre numele de culori şi zoonimele derivate de la ele, ca la slavii sudici şi cei estici, uniţi printr-o serie de izolexe comune. După V. A. Moscovici, o serie a acestora se întrerup în Bucovina şi Ucraina Transcarpatică, mai ales în terminologia oieritului şi a cornutelor mari[32]. Ucrainenii carpatici sînt nevoiţi să se servească doar de un singur strat lexical (nume ca *Balaja, Rujana, Florica, Mińca* etc. neavînd apelative cromatice corespunzătoare, lipsa acestora suplinindu-se prin cuvinte din microsistemul cromatic general, slav, de tipul *alb, negru* ş. a.), căci influenţa românească a eliminat la ei subsistemele cromatice slave anterioare, a provocat anumite regrupări teritoriale ale lexemelor şi anumite schimbări în structura cîmpului semantic cromatic din graiurile respective.

Derivatele înregistrate de noi sînt adjective cu semantică cromatică, intrînd în relaţii complexe cu adjectivele-nume de culori originare, slave în huţulă. Interferenţele acestea merită cercetări speciale. Asemenea apelative „leagă strîns lexicul apelativ şi cel onomastic, umplînd acea ruptură semantică care există între cele mai specifice *onoma* şi apelative"[33].

14. Urmează lista alfabetică, pe clase funcţionale, a împrumuturilor. Se observă că, din punct de vedere fonetic, acestea au suferit modificări neînsemnate, ceea ce se explică prin circulaţia lor frecventă şi cunoaşterea generală în graiurile date. Unele modificări mai accentuate se datoresc, desigur, şi nevoii de expresivitate a numelor. Despre aspectele gramaticale ale zoonimelor va fi vorba pe parcursul prezentării lor. Observaţia generală este că şi asupra lor acţionează imperativul lingvistic al încadrării morfologice a cuvintelor străine. Cele discutate sînt substantive şi adjective substantivate sau şi una şi alta. Prin statutul lor de *nomina propria*, flexiunea este limitată la singular, cu paradigma cazuală incompletă în multe locuri (prin neuzitare). Am întîlnit un singur plural, *Covórî* (inf. V), in-

[31] O. N. Trubacev, *Proishojdenie nazvanii domaşnich jivotnîch v slavianskich iazîkach* Moscova, 1960.

[32] Concluziile date aparţin acestui autor, *op. cit.*, p. 151 ş. u., bazate fiind pe cercetarea comparativă a 36 de „cîmpuri cromatice" ale unor limbi diferite din Ucraina. Din păcate, autorul aderă la procedura nejustificată a lui A. Zareba (vezi n. 29).

[33] A. V. Superanskaia, *op. cit.*, p. 143.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

consistent gramatical și semantic (ca zoonim), în ciuda legăturii cu apelativul corespunzător[34]. În general, nu se constată diferențe de tratament morfologic al împrumuturilor în raport cu creațiile proprii.

Indicăm informatorii în cazul unor diferențe dintre ei în „interpretarea" unui fapt sau al altuia etc. Pentru surse (autori, lucrări) folosim sigle care sînt explicate în finalul lucrării. Sursele care oferă numai atestări românești sînt puse între paranteze rotunde. Cele care conțin indicații etimologice le notăm între paranteze pătrate. Zoonimele-apelative, mai puțin „formalizate" onomastic, sînt notate cu literă mică, toate celelalte cu majusculă. Nu indicăm decît în cazuri speciale etimologia elementelor românești. Pretutindeni unde nu se fac precizări speciale, faptele discutate aparțin graiurilor huțule din valea Moldoviței[35].

II. LISTA ÎMPRUMUTURILOR

1. Nume de oi

Balája < rom. *Balája*, var. mold. a lui *Bălája*. În română, atît *băl*, -a (< sl. *bel*; altfel [ILR, 328]), cît și derivatele sale (*Bălu, Bălúța, Bălúca* ș.a., *Băla, Bălája, Bălăjoára, Bălășíca* ș.a.) sînt extrem de frecvente ca zoonime (Sd., Br. I, 327; Pașca I, 353, II, 9; Prec. 24; Sto. 62; CADE 114; TG, 150; MCD, 140, 141 — Banat; Pătrș. 110). Împrumutul se găsește și în graiurile din Odesa [Ter. 44], nu numai în cele huțule, cum se spune în [Vrab. 130], iar aici nu numai ca nume de vaci [Ibid.].

Belétșia (cf. la [HrS]: *bélečca* „oaie" — tot la huțuli) < ucr. +*béla* < rom *Béla*, nume de oaie, cu suf. (și onomastic) ucr. -*éț-ja* [Vrab. 131]. Der.: (dim.) *Beléčca*, cu suf. -*č*-. Deplasarea de accent de pe rădical în formele huțule se datorește sufixului. Pentru informatorul II: sinonim cu *Húsočca*.

bițováta nume de oaie și adjectiv „cu lîna în smocuri lungi" (II: „cu lîna scurtă, cu *biție*, parcă bătută") < huț. *bíțja* (plural *bíțî*) „smoc de lînă" < rom. reg. *bíță*, var. a lui *biț* „id." (TRDG; CADE; Lx. R. II, 88; Udr. 13: *bíță* „defect de țesătură, gol de fire rupte"; Prec. 24: nume de oaie „șută albă"; CO: *Biția* în onomastică), cu suf. *ovát-a*. Pentru *biț→bițá* cf. *miț → míță* > ucr. *míțca*[36].

Brumaríja < rom. *brumăría* „cenușie", var. mold. *brumaria* (Scriban). Var.: *Blumaríja, Blumeríja*, cu disimilație consonantică pe teren huțul. Der.:

[34] Huțulul *covór*, în virtutea fonetismului său, este „reîmprumutat" din rom. *covór*, acesta de origine est-slavă!

[35] Din economie de spațiu, recurgem la următoarele abrevieri, curente în practica lexicografică: adj. = adjectiv; ard. = ardelenesc; arom. = aromânesc; antrop. = antroponim; der. = derivat; dial. = dialectal; dim. = diminutiv(al); huț. = huțul; mold. = moldovenesc; rom. = românesc; subst. = substantiv; suf. = sufix; ucr. = ucrainean; var. = variantă.

[36] Cf. ard. *biț̂ós* „lățos, cu lînă lungă" (CADE).

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

adj. *blumeróvana* „cenuşiu deschis". Cf., pentru fonetică, huţ. *lúmero* (< pol. *numer*, rom. *número*), cu desinenţa *-o*.

Búčia (şi adj.) „cu cercuri sau cu pete gălbui ori cafenii în jurul ochilor" II; „cu lînă lungă pe frunte şi pe bot şi cu negru la ochi" I) < rom. dial. *búcie* (*oáie búcie*) „cu galben în jurul ochilor", cu desinenţa ucr. *-a*. (Cf. ard. *beciu* „berbec bătrîn" şi, în onomastică, *Beciu*, *Becea*, CO; arom. *béciu* „alb-auriu" (*oi beci*), DDA; arom. *beča* „oaie albă frumoasă", Cap. 282; arom. *búčiu*, *búčicu* „oacără" *DDA*). *Der.:* (dim.) *bučca*. Vrabie, 132, înregistrează ucr. *bocşa* nume de vaci (< rom. *bocşánă*). Însă, tot în [Hr*S*], folosit de Vrabie, se echivalează cu *bócşii*, nume de boi (< *bócşa*) şi *bóčii*, *bočiiá*, nume de boi şi vaci. Credem că şi acest din urmă zoonim este împrumutat din română, şi anume din *bociu* (ard.) „viţel" (Drăg. 68: aici discuţia rom. *bociu* şi a înrudirilor sale; cf. CO: antrop. *Bociu* şi *Bocea*).

ţigáia, nume de oi „foarte negre" < rom. *ţigáia* — varietate de oi (CADE), *Ţigáia* — nume de oi (Dan, 7; Pătrş. 115). Şi: poreclă pentru femei[37].

ţurcána 1⁰ adj., subst. „rasă de oi" (III: oile huţule sînt ţurcane; II: „nici albă, nici neagră"); 2⁰ zoonim < rom. *ţurcánă* „1⁰" (CADE; Vuia, 156: (la poienarii din Sibiu) „rasă ţurcană, o rasă autohtonă, cu lîna lungă şi aspră, dar foarte rezistentă atît la munte cît şi la drumurile lungi de cîmpie"[38]), *Ţurcána* „2⁰" (Paşca I, 369; Sto. 63; Pătrş. 115). Împrumutul există şi în graiurile din reg. Odesa [Ter. 44]; pentru alte graiuri, cf. [Horb. 39]. În graiurile avute în vedere aici, *ţurcana* şi *ţigaia* sînt mai puţin frecvente ca nume de oi, uzitate fiind mai des ca apelative.

Čobánca — derivat propriu, cu suf. dim. *-c-(a)*, din *Čobána* (vezi II.2).

čúla — general în graiurile carpato-ucrainene (în [Vrab. 141: *džúlyj* şi alte variante; Udl. 177; KDA, h. 197) < rom. *Ciúla*, nume de oi cu urechi mici sau „fără urechi" (Dan, 7; Sto.; Prec. 24; MCD, 140; TG. 150; Pătrş. 111; Paşca I, 99). Variante: *Čúlca*, *Čúl'ca* (cf. însă CO: rom. *ciulc* (*ă*) adj. şi antrop. *Ciulcu*, *Ciulcan*). Varianta ucr. pe care o presupune Vrabie, *ib.*, este singura existentă aici: adj. *čúlei*, *-a*, *-e* „cu urechile mici, ca retezate" (cf. expresia: *čúlei barán* „berbec ciul"). Tot împrumut din română este şi verbul *čúleti* (*zčúléti*, *načuléti*) (*wúxa*) „a ciuli urechile" (de altfel, aici a fost calchiată expresia întreagă), cf. [Vinc I, 6].

Dzerésta şi adj. „cu lînă de culori amestecate, nici neagră nici albă" — formaţie proprie, probabil, din *dzer* (< rom. *dzăr*), cu formanţii *-est-* (lexical) şi *-a* (gramatical) ori, poate, din rom. *déreşă*, *dérişă*, prin substituţie de sufix.

Capúşa < ucr. *capúša* < rom. *căpuşă*. Der.: (dim.) *Capúšca*.

curnúta, nume de oi „fără coarne" < rom. *Cornúta*, *cornútă* „id." ([Vrab. 155; Vinc. I, 6, II. 148; PG, 34; Udl. 177]). (Pentru română vezi

[37] Inf. I: „la noi *ţigaia* rar unde e; noi avem doar oi de-ale noastre, *huţulké* (= huţulce), albe, negre; la noi nu prea e o rasă bună".

[38] Inf. III a subliniat aceleaşi calităţi ale oilor existente la ei.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

(DA; Prec. 24; Sd., Br. I, 327; Paşca I, 357; CADE; MCD, 140; Brn. 175; Pătrş. 112). Var.: *Cornúta*. Der.: (dim.) *Curnútca*, var. *Cornútca*.

Muscurúta < rom. reg. *Muscuráta*, nume de oaie „muscurină" (DLR; PM, 226; Arv. 48; Pas. 57; cf. arom. *muşcru* şi *muscur*, DDA), printr-o substituire a finalei afixale cu *-úta*, poate prin influenţa unor împrumuturi de acest tip (vezi, mai jos, *Nosuta*). Cf. şi derivatele româneşti: *muscurică*, *muscurină*, *muscuriu*, *-ie*- DLR; *Muscurice*, *Muscureana*, *Muscurina*, nume de oi (Pătrş. 113). Huţulii au împrumutat şi adj. *múscura*, *-e* (var. iniţială: *móscura*, *-e*) „(despre oi) cu lînă de altă culoare pe cap şi pe bot decît în rest; cenuşie" din rom. *móscur*, *-ă*, *múscur*, *-ă* (reg.) „(culori) spălăcite" (DLR), dar derivatul zoonimic nu le aparţine. Este curios, de altfel, că nici un informator nu s-a folosit de acest adjectiv pentru „a glosa" numele propriu (doar II l-a folosit pentru *Pistrulja*).

Nosúta < rom. *Năsúta* (Prec. 24) < *năsútă* (DLRM; CADE), prin contaminaţia radicalului cu der. propriu *nosátei*, *-a*, *-e* „năsos" (ucr. *nis* „nas", genitiv etc. *nósa*). Semnificaţia numelui: „(oaie) pătată, cu negru sau alb, pe nas".

Pistrúlja < rom. *Pistrúja*, nume de oi (CADE; Dan, 7; Prec. 24; Brn. 172; Pătrş. 110), prin schimbare de sufix (*-ulja*)[39], după modelul altor nume de animale, numeroase cu acest formant (cf. I.9). Der.: *pistruléstii*, *-a*, *-e* adj. „pistruiat(ă)".

pîntonóha, nume de oi, cu pete albe pe picioare; cu picioarele albe pînă la genunchi < rom. *pintenóg*, *-oágă* şi *Pintenoága*, nume foarte frecvent la păstorii români (Paşca I, 366; Dan, 7; Prec. 24; Brn. 174; Pătrş. 112). Oclusiva rom. *-g-* trece în multe împrumuturi în fricativa *h*, cf. [Vrab. 123]. Fenomenul nu poate dovedi vechimea împrumutului, iar în cazul acestuia a intervenit, inevitabil, şi influenţa ucr. *nohá* „picior", cu der. dim. *nijca*, care e prezent în dim. *Pîntonijca*. În graiurile ucrainene transcarpatice există şi alte variante: *pîntáne*, *pîntúşa* [Udl. 177].

şúta, nume propriu şi adjectiv „fără coarne" (expresia: *şúta vîuţiá*, *şúţei barán* „oaie şută", „berbec şut") (pentru alte sensuri, cf. [Vrab. 174; vezi şi KDA, h. 189) < rom. *Şúta* şi adj. *şut*, *-ă* „id." (Dan. 7; Sd., Br. II, 254; Prec. 24; Sto. 63; Paşca I, 368 — nume de oi, vaci, capre; Brn. 172; Pătrş. 110). Şi: antrop. *Şutác* (cu suf. *-ac*). Etimologia cuvîntului nu e clară nici azi, cf. [Trub. 91]: *şutъ* „şut" — o temă slavă foarte veche, cunoscută limbilor slave de sud, de vest şi graiurilor ucrainene şi bieloruse, deci, un element originar slav, dar, totuşi, etimologic obscur, păstrat tocmai în aria de creştere intensivă a oilor şi caprelor, adică în zona carpato-balcanică; cf. şi [Gab. 144; Ros. 121; ILR, 340; Russu, 204 — 205].

tarcáta nume propriu şi adjectiv „albă cu pete sure sau negre" (nu este un nume specific *oilor tărcate*, ci oricăror animale şi obiecte, cu derivate proprii [HrS]), ca şi în graiurile româneşti, unde este foatre uzitat,

[39] Vezi, pentru acest împrumut, şi pentru altele, studiul nostru.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

însă, în păstorit (Prec. 24; Sd., Br. II, 245; Paşca I, 369; Pătrş. 110, 117), *tărcát -ă* şi *Tărcáta* [Vrab. 175; Şîlo, 84]. În [Hl., Lz. 41]: atît magh. *tarka* cît şi rom. *tărcat* < ucr. *cartatei* (prin metateză), larg cunoscut în Ucraina (aceşti autori neagă, după D. Crînjală (1963), dar fără dreptate în cele mai multe cazuri, originea românească în ucraineană şi a cuvintelor *scotár, vatáha, betéha, banováti, keltuváti, cúčma, culéşa, taıstra* etc.).

Vákişa < rom. *Oácheşa* (Prec. 24; Paşca I, 365; TG, 150; MCD, 140; Brn. 172; Pătrş. 111). Der.: *Vákişca*. Sensul: „cu botul parcă vopsit cu funingine" II; „albă cu bot roşu sau neagră cu bot alb" III. Pentru împrumutul arhaic în ucraineană, *vacleşa* (şi derivatele sale) < v. rom. *oacléşa* cf. [Vrab. 178].

Zgardúlia < huţ. *zgárda* < rom. *zgárdă*[39], cu sufixul, polifuncţional şi general în ucraineană, ca şi în alte limbi slave (cf. Hl., Lz. 45; SFC II, 170), *-úlia*[40], creaţie analogică după zoonimele de tipul *Crasulia, Sîvulia*; cf., în graiurile boicoviene, *Cernulia* — nume de vaci negre [HrS][41]. Der.: adj. *zgardésta* şi *zgardulésta* „cu salbă mare (vorbind despre oi şi vaci)" (inf. V a explicat zoonimul prin cel de-al doilea derivat, ceilalţi prin ambele).

Zoonimele huţule proprii din valea Moldoviţei au fost discutate la **I.9.** Pentru alte nume de ovine, româneşti în ucraineană, cf. Vrabie, *loc. cit.*

2. Nume de vaci

Balaia. Vezi **II. I.** Cf. şi (DA)[42].

Bredzáia — nume de vaci „cu pete albe şi roşii pe corp" < rom. *Brezáia*, nume de vacă (oaie) *brează* (DA; şi ca nume de boi, cai, capre, cîini. Prec. 24; Sd., Br. I, 234; Sto. 63; Paşca I. 355; Pătrş. 117). Consoana *z* trece la *dz* în graiurile huţule. Der.: *bredzaístei, -a, -e* (cf. HrS: *bredziástei* şi expresia *breziásta coróva* „vacă breză" — la boici) „roşu (roşie) cu botul alb". Cf., pentru alte graiuri ucrainene, [Vrab. 133; PG, 61].

Brîndúşa < rom. *Brîndúşa* — nume de vaci, capre, oi (Prec. 25; Sto. 63; Brn. 175; Pătrş. 113). Cf. [Vrab. 134: nume de oi; Pătr. 62; Udl. 177]. Der.: *Brîndúşca*. Huţulii au şi împrumutul apelativ *brîndúşa*.

---

[40] Cf., pentru sufixarea în ucraineana sud-vestică, V. Nimciuk, *Sposterejennia nad slovotvorom imennika*, în „Naukovi zapysky. T. XIV. Dial. zb.", Ujhorod, 1955, p. 169 ş. u. (aici — şi unele zoonime româneşti); pentru cea onomastică, culeg. „Pytannja slovotvoru schidnoslovianskych mov", Kiev, 1969, p, 21—22, 36—37, 102—103, 131 ş. u.

[41] Şi zoonimul ucr. *Bočúlia* „(vacă) cu coastele albe" trebuie să provină din *Bóčii*, iar acesta din rom. (vezi **II. 1**) şi nu din ucr. *bic* „coastă, parte", cum crede Rudnyckyj, II, 186.

[42] Cf., pentru articularea numelor proprii româneşti, mai ales a celor feminine, printre ele şi a celor de animale, Pascu, 271; SFC, IV, 1958 (aici şi referinţe); Al. Graur, *Nume de persoane*, Bucureşti, 1965, p. 140 şi urm.; Al. Ionaşcu, *Evoluţia sistemului de articulare a numelor proprii româneşti şi datele geografiei lingvistice*, în culeg. *Sistemele limbii*, Bucureşti, 1970, p. 173—181.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

Čobána (cf. în graiul pocuțian: *Čaban*, nume de bou [HrS]) < rom. *Ciobána* nume de vaci (cf. Pătrș. 112, 113: *Ciobanu* — nume de cai și cîini). În sursele consultate nu l-am găsit atestat. Îl cunoaștem, însă, personal, ca nume de vaci, din Muntenia, jud. Brăila.

Cóca (mai des ca nume de iepe, vezi **II. 3**), dim. *Cocúța* < rom. *Cóca*, *Cocúța*, nume de botez, existent ca atare și la huțuli și transferat asupra animalelor (DA; CO; Pătrș. 119; cf. antrop. *Coca* ca împrumut probabil din maghiară la Drăg. 79).

Dumána 1⁰ nume de vacă; 2⁰ termen depreciativ pentru femei < rom. *Dumána*, foarte frecvent în zoonimie (Sd., Br. I, 328; Pașca I, 359; MCD, 141; Pătrș. 115).

Džoiána (V: *Žoiana*) < rom. *Gioiána*, *Joiána*, nume de vaci fătate joia (DA; Brn. 174; Pătrș. 115). Vezi **II.3**: *Džoian.*

Floriána. Vezi *Florica*.

Florica < rom. *Florica*, antroponim și zoonim frecvent (DA; Sd., Pr. I, 328; TG, 150; MCD. 141; Brn. 171; Pătrș. 113), împrumutat și în alte graiuri [PG, 69; Mos. 159]. Der.: adj. *florenéștei*, *-a*, *-e*, de la *Florianа* (uzitat mai rar, deși ar trebui susținut de *Florian*, vezi **II.3**), dar pe care huțulii îl leagă de *Florica*, astfel, III, care a oferit var. fonetică *florianésta*: „Florica — cotra florianesta taca" („care e așa, înflorată"; la fel: I, IV, V și ceilalți).

Fudulána < rom. *Fudulеána*, der. neatestat, dar care trebuie să existe ca zoonim, cf. *Mîndruleana* etc. (Brn. 172).

Garófa < rom. *Garoáfa*, nume de vite (DA; Pașca II, 29; Pătrș. 113). Și: nume de botez pentru femei.

Galbanúța < rom. *Gălbănúța* „(vacă) gălbuie" (același „sens" și la huțuli), dar și ca nume pentru alte specii (DA; Pătrș. 112). Cf. [PG].

Merlúșca. [Vrab. 162], găsind în ucraineană numele comun *merlúșca* „pielicică de miel tăbăcită", propune ca etimon rom. reg. *mărláci* „berbec mîrlitor" și respinge pe cel anterior, rom. *mielúșă*, al lui M. Vasmer, văzînd aici o schimbare de sufix, *-aci* prin *-úșca*. Ne întrebăm, însă, cum se explică cuvintele ucrainene carpatice *merléția* „pielea unei oi moarte" [HrS: aici nelocalizat] și *mérxlia* „oaie", *mérxlii* „berbec"[43]? Credem că ele trebuie derivate din română, cf. *mîrlíță* „oaie bună de dat la berbeci" (Pas. 259), *mîrlán* „berbec care începe a mîrli", *mîrleálă* „faptul de a se mîrli" (Udr. 169), din familia vb. *a (se) mîrli*. Ucr. *merleția* explică foarte ușor și normal der. *merlușca*. Foarte probabilă este și explicația prin contaminarea cuvintelor date cu antrop. și zoonimul rom. (mold.) *Mierlúșca* (cf. și CO: *Merla*, *Merloiu*, *Merlar*, *Mîrlarul*; Pătrș. 114: *Mierla*, *Mierluța*, toate de la subst. *miérlă*) sau mai sigur, direct din acesta (cu atît mai mult cu cît la huțuli zoonimul este „opac" semantic).

[43] O. Horbatsch, *Arho ukrainskich lirnikiv*, München, 1957, p. 33 (tot aici: ucr. carpatic *merxliáčca* „lînă").

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

Murguța < rom. *Murgúța*, nume de vite (CADE; Sd., Br. I, 329; MCD, 141; DLR; etc.), cf. și [Drăg. 87; Ros. 121]. Var.: *Morgúța*. Pentru *murgána*, care în [Vrab. 163] e dat ca der. ucr. din *múrga* (< rom. *múrga*), citățm ca sursă rom. *Murgána* nume de boi și vaci; v. și expr.: *a înțărcat Murgana* (*Murguța*) (Scrib.; SFC II, 97; Pas. 293; Pașca I, 137).

Mîndrúța < rom. *Mîndrúța*, nume de vite (SFC IV, 158; Brn. 172; Pătrș. 146; Pașca I. 146), contaminat prin bilingvism („(vacă) frumoasă, sănătoasă") cu rom. *mîndrúță* și adj. *mîndră*.

Nigrúța (rar: *Negrúța*) nume de vaci negre[44] < rom. *Negrúța* (Pașca I, 35; TG, 150; SFC IV, 158; Brn. 172).

Pîntonoha. Vezi **II.1.**

Priiána < rom. *Priána*, *priánă* (CADE; Brn. 172; Pas. 293; cf. DR IV, 1081). În alte graiuri ucrainene se menține forma slavă adj. *peresta* și zoonimul *Pereńia* „(despre vite) de culoare albă cu roșu sau neagră cu alb etc.), cf. sîrb. *perova*, *perona* [Mos. 137 ș.u.]. *Priiana* e consemnat și la ceilalți huțuli [*Ibid*]. La cei anchetați de noi există adj. originar *perístei*, *-a -e*, aplicat numai porcilor. Der.: *priianéstii*, *-a*, *-e* „(despre vite) pe jumătate albă, pe jumătate roșie" (II l-a folosit în explicarea numelui *Coca*)

Rujéna „(vacă) roșie" (III: *a po volóski — Rujána* „iar pe românește. *Rujana*") < rom. *Rujána* (Pașca I, 267; Sd., Br. I, 328; TG, 149; Pas. 293; Pătrș. 113). Și la alți huțuli [PG, 31; Mos. 140]. Der.: *Rujénca*. Cf. [HrS]: într-un citat folcloric din Ja. Holovațki apare *rujane*, pl. lui *rujan*, cum reiese clar din context, deși Hrincenko nu l-a putut glosa, < rom. *Ruján* nume de boi (Brn. 171; Pătrș. 113; Pas. 293).

Sîmbólia < rom. *Sîmbólea* (CADE; Sd., Br. I, 328; Brn. 171; Pătrș. 115; Pas. 271). Cf. formațiile rom. similare: *Marțolea*, *Țițolea* (Pașca I. 369; Pătrș. 110; CADE), *Ursolea* (CO). Vezi [PG, 21]. Suf. rom. *-ólea* a influențat suf. ucr. în numele *Vinolia* (< *Vínulia*).

Țîntólia, nume de vaci *țintate* < rom. *Țintólea*, neîntîlnit de noi în atestări, dar existent la românii din valea Moldoviței (cf. rom. *Țintata*, *Țintulica*, *Ținta*; vezi și *Sîmbolea* etc.). Vezi **II.3.** Der.: *țintoléstii*, *-a*, *-e* adj. „țintat".

Zoriéna, nume de vaci fătate în zori de zi < rom. *Zoreána* („id."), neatestat, dar existent, de pildă, în jud. Brăila (cf. și rom. *Zorița*, *Zorilă* (vezi **II.3**) și creațiile cu suf. *-eana*). Cf., în alte graiuri, zoonimul *Zoŕca* [Mos. 137] (< ucr. *zóŕa*. pl. *zóri*). *Večírca*, nume de vaci fătate seara, este un calc total la huțuli după cel de sus.

3. Nume de boi

Balán, nume de bou alb (mai des ca nume de cai, vezi **II.4**) < rom. *Bălán* sau chiar *Balán* (dial. nordic) (MCD, 141; SFC II, 47; Pătrșc. 210).

[44] Inf. I: *țe taki me obișnuimó méjî nášîmî rúskimî* „asta [numele dat] o obișnuim chiar noi, între ai noștri, ruși"!

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

Alte arii ucrainene și referințe în [Vrab. 130; Ter. 44; PG, 69; Mos. 140: aici e consemnat numele *Balaja*].

Bredzílo, nume de boi roșii (cu frunte albă) < rom. *Bredzílă, Brezílă* (DA; SFC II, 159, IV, 62). Vezi mai sus: *Bredzaja*. Împrumutul merită o discuție aparte. Vocala finală neaccentuată din suf. rom. *-ílă* a trecut la *-o* în graiurile huțule prin atracția suf. ucr. *-lo* (cu diverse variante: *-ílo -álo; -élo; -áilo, -oílo*) din antroponimele huțule ca *Fércalo, Ponépalo; Gaurélo, Curélo; Mixáilo, Samoílo* etc. (cf. și apelativele *čúrcalo* „izvor (cu jgheab)", *čornelo* „cerneală", *colotélo* „toacă" etc.)[45]. (Cf. fenomenul morfologic al adaptării împrumuturilor vechi slave în română: cislo < cislă ș.a.). Pentru funcțiile în română ale suf. *-ilă* (v.sl.) și referințe privind extensiunea și funcțiile sale în limbile slave cf. SFC II, 170 — 178.

Bujóra, rar: *Bujór*, nume de boi roșii în întregime[46] < rom. *Bujóara, Bujóra* (deși monoftongarea diftongului rom. *oa* este generală în împrumuturi), *Bujór*, nume de vaci și boi (Sd., Br. I, 328; Pașca I, 355; TG, 149; Brn. 174; Pătrș. 113).

Džoján < rom. dial. *Gioján* (*Joján*), nume de bou fătat joia. Vezi sus: *Džojana* și atestările date acolo.

Florján < rom. *Floreán*, nume de bou bălțat sau născut la Florii (DA; SFC II, 97; Brn. 175; Pătrș. 115; cf. Pas. 253, 304). Pentru derivat, vezi mai sus: *Florica* („(bou) înflorat (alb cu negru)").

Mîndrílo < rom. *Mîndrílă*, nume de boi (Pașca I, 363; Pas. 330; Lx. R., I 61 — Vaslui; Pătrș. 112; SFC II, 159).

Padurján < rom. *Pădureán* (TG, 150; Pașca I, 366; Brn. 174).

Țîntílo, nume de bou țintat în frunte < rom. *Țîntílă*, antroponim devenit zoonim, cf. și *Țintea, Ținteș, Țintoiu* (CO), *Țintatu* (Pas. 283) și similarele *Cotocilă, Cufurilă, Negrilă, Zorilă, Urechilă*.

Zorilo < rom. *Zorilă*, nume dat vițelului (boului) fătat în zori de zi (CADE; SFC II, 150; Pas. 330; Brn. 171; Pătrș. 115). Vezi, mai sus, *Zoriena*. Totuși zoonimul huțul rămîne neclar pentru huțuli.

Vașîl', Vașîl'i < rom. (antrop.) *Vasîle* (dial.), transferat la nume proprii pe teren huțul probabil. Var.: *Vașîlja*, cu finala *-a* prin influența numelor feminine, *Vasîli* (V). Transformarea siflantei *s* în șuierătoarea *ș* s-a putut produce din rațiuni semantice, pentru a deosebi omonimele (ucr. *Vasèl'*). În unele graiuri ucrainene, dar nu huțule, siflantele muiate *s', z'* se rostesc nu apical, ci dorso-palatal, aproximativ ca sunetele poloneze *ś, ź*, confundîndu-se chiar cu șuierătoarele *ș, j* (bésida > béșida). Unii au văzut

---

[45] Cf. tratamentul formantului *-el* „zeu" din numele vechi ebraice (Gavriil, Daniil, Mixail, Samuil) în rusă: *-iil*, păstrate astfel numai de biserică, în limba vorbită *-elo (Danelo), -ilo* (Samoilo) etc. Originea suf. rusesc *-elo (Tomelo* ș.a.) nu e lămurită. V. A. Nikonov, în *Onomastika*, Moscova, 1969, p. 66—68.

[46] Aici, ca și în alte părți, precizarea „semantică", cînd există și cînd e dată imediat după cuvîntul-titlu, aparține și justifică zoonimul huțul și nu etimonul românesc.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

aici o influenţă poloneză[47]. În com. Moldoviţa a fost demult un întreg „cartier" polon[48].

4. Nume de cabaline

Balán, nume de cai albi. Vezi II. 3.

Déreş, nume de cai suri. În ucraineană subst. *dereş* e considerat ca maghiar [Mos. 157]. La huţuli e foarte posibilă sursa românească, *Déreş*, nume de cai, iepe, boi (Paşca I, 358; TG 150; ALRM s. n., h. 178, 179; Pătrş. 110). În alte graiuri, şi der.: *dereşovátei*, *-a*, *-e* „(despre cai) sur sau roşcat" [Mos., *l. c.*].

Dúţu < rom. *Dúţu*, şi nume de cai, rezultat din antrop. *Rădúţu* prin aferează (CO). La huţuli există un zoonim paralel, *Dúţo*, creat analogic, din antrop. ucr. (dim.) *Fedúţo*.

Cóca. Vezi II. 2.

Cocúţa. Vezi II. 2.

Lipiţán, subst. comun şi nume propriu pentru cai „albiţi de bătrîneţe" < rom. *Lipiţan* (cf. şi *Lipiţoiu*; *Lipiţana*, nume de iapă) (Paşca I, 362 Pătrş. 117).

Múrga < rom. *Múrga*, şi nume de iapă (Pătrş. 110). Vezi II. 2.

Piţia < rom. *Piţa*, nume de vite (Pătrş. 117, şi var. *Piţiloi*, *Piţiluca*; CO: *Piţa* — antrop. mold., *Piţu*, *Piţă* < poreclă *piţă*, nume de vite la ciobani; Udr. 205: *Piţă* poreclă dată „unui om slab, nevolnic, prăpădit"; Paşca I, 153: *Piţu*, nume de cal). La huţuli, şi poreclă pentru femei.

Púica, nume de alintare < rom. *Púica*, nume de iapă, ca şi de oaie, bivoliţă (masc. *Puiu*, nume de cal, taur) (Paşca I, 366; Lx. R. I, 15).

Róiba < rom. *Roáiba* (Paşca I; ALRM s. n., II, h. 282; Pătrş. 110; Brn. 175). Şi nume comun depreciativ pentru femei.

Róiban 1° nume de cal bătrîn; 2° supranume < *Roiba* + suf. *-an*.

Restul numelor notate sînt: *Bráun*, *Búbi(c)*, *Cígan*, *Dzína*, *Fucs*, *Iánuş* (< pol. Janusz?; rom. Ianuş, var. a lui Ianoş < magh.? CO)[49], *Casiián*, *Cóĵco* şi *Cóĵîc*, *Cócoş*, *Líza*, *Ples*, *Şíman* şi *Zúgra* (<?), multe din germană şi existente şi la români ca nume de cai.

---

[47] J. Zilyński, *Opis fonetyczny języka polskiego*, Kraków, 1932, p. 85.

[48] Pentru această rubrică, inf. III, „cel mai bilingv" dintre ceilalţi, a conchis că numele de boi sînt puţine, întrucît se dau după culoare [!!] şi că diferenţe în acest sens nu există între huţuli şi români: *îki emńa u ŭolox, taki i u nas* „ce nume sînt la români sînt şi la noi" [!].

[49] Invocarea specială, aici şi în alte cazuri, a unor forme româneşti nord-vestice nu e întîmplătoare. Românii de acolo au venit primii în contact cu strămoşii ucrainenilor carpatici, iar în valea Moldoviţei au ajuns şi s-au stabilit, în mai multe rînduri, colonişti ardeleni şi maramureşeni.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

5. Nume de cîini

Balán, nume de cîine alb (Paşca I, 353; Scrib.). Vezi II. 3. şi 4.

Beléi, nume de cîine alb < rom. *Beleí* „id." (Pas. 312; DA; cf. *Albei* Pătrş. 112). Şi supranume masculin (cu der.: *Beleiúc*, *Beleiučóc*). Formaţiile ucr. în *-ei* sînt extrem de rare. În [Rudn. II, 100] ucr. vestic *beleí* e dedus, contrar sensului „larvă de cărăbuş", din rom. *bălaí*!

Buluméi < rom. *Buluméi*, nume propriu în Muntenia (CO, s. v. *Bolum*), Ucr. *bulimía* „apetit de lup, nesăţios, maladiv" (după [Rudn. III, 251], <greacă) nu există la huţulii de aici.

Čobanél < rom. *Ciobănél*, nume, ca şi *Cioban*, de cîini (DA; Pătrş.).

Drágoş < rom. *Drágoş* (antrop.). Var. huţulă *Dráguş* trebuie să fie o contaminaţie cu rom. *Drăgúş*, dacă nu chiar acesta, dar schimbat.

Dregán, nume de cîine înalt, cu picioare lungi < rom. *Drăgán*, prin contaminare semantică cu huţ. *drégla* („cal, cîine) nemernic" (< rom. dial. *drăglă*, cu der. *dregléstii* adj. la huţuli) şi cu vb. *drégati* „(despre animale mai ales) a da, a izbi din picioare".

Grîvéi < rom. *Grivéi*, nume de cîine pestriţ (DA; Brn. 175; Pătrş. 112). Der.: *grîveístii* adj. „negru cu fîşii albe sau roşcate", prin care s-a „explicat" de către informatori zoonimul.

Hurmúz < rom. *Hurmúz*, nume de cîine ciobănesc (DA), deşi huţulii au apelativul *hurmúz* „mărgea de sticlă" (< rom. *hurmúz*). Var. huţule *Hormúz* şi *hurmúz* se explică tot prin română (*Hormúz* şi *hormúz*).

Lábuş < rom. *Lábuş*, var. a lui *Lăbúş*, nume de cîine cu labe mari (DA; Dan, 22; Sto. 64; Paşca II, 38; etc.). Şi supranume pentru bărbaţi, rămas, ca şi zoonimul omonim, în ciuda huţ. *lába* (< rom. *lábă*), fără transparenţă semantică pentru huţuli.

Lúpu < rom. *Lúpu* nume de cîine (Sto. 64; Brn. 175; Pătrş. 113). După inf. II, „aşa se numeau cîinii pădurarilor de odinioară" [?!].

Mardžél (V. III) < rom. *Mărgél*, cf. zoonimele *Mărgelaş*, *Mărgeluţ*, ca şi *Sîmbătel*, *Zorel*, nume de cîini (Pătrş. 114, 115; cf. CO).

Sîrbu < rom. *Sîrbu*, nume de cîine (Paşca I, 367).

Tárcuş, nume de cîine tărcat < rom. *Tárcuş*, idem (Dan. 22; Pătrş. 112; Scrib.; cf. Pas. 365).

Tígru (rar şi recent; III, V) < rom. *Tígru* (Brn. 175; Pătrş. 113). Inf. II a oferit numele comun *tigrus* „?".

Úrsu < rom. *Úrsu*, nume de cîini frecvent (Paşca I, 369; Pătrş. 113; Brn. 175). Numele se dă la huţuli cîinilor mari şi puternici.

Vokúţ, nume de cîine negru, cu alb în jurul ochilor sau invers < rom. *ochiúţ*, neatestat în lexicografie. Cf., totuşi, *okíţ*, pl. dim. de la *ochi*, şi *okíu* (*vătúi okiu* „ vătui alb cu ochiu negru"), (PM, 228). Var.: *Ukúţ*; însă *Úkuş* şi *Ukúş* < ? Cf. şi *Búguş* < rom.?; magh.?

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

III La cele spuse în partea I a acestei lucrări, ca şi în lucrarea noastră amintită de cîteva ori, vom adăuga, aici, în loc de *concluzii,* doar două observaţii generalizatoare.

Mai întîi, în virtutea substanţei lingvistice constitutive a materialului onomastic şi a legăturii intime, deşi variate ca grad de legătură, a acestuia cu lexicul apelativ al limbii, împrumuturile de nume proprii de la o limbă la alta, în anumite cazuri concrete, pot fi tot atît de însemnate ca şi transferul de material lexical apelativ. Credem că în această situaţie se află materialul prezentat şi dezbătut, evident incomplet, în lucrarea de faţă.

Pe fondul întregii terminologii a domeniului material în discuţie, este remarcabil faptul că alte influenţe străine (germană, maghiară ş. a.) rămîn „periferice", afectînd doar sectoare zoonimice neesenţiale (la populaţia dată, numele de cai şi cîini). Singura influenţă constatată în „miezul" acestei ramuri (oieritul şi creşterea cornutelor) este cea românească (în proporţia arătată), aria ei acoperind de fapt tot spaţiul lingvistic nord-carpatic.

SIGLE ŞI ABREVIERI

Arv. = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional,* Bucureşti, 1961.
Brn. = Gr. Brîncuş, *Nume date animalelor domestice,* în „Limba română", XVI, 1967, nr. 2, p. 169–175.
CADE = I. A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul limbii române din trecut şi de azi* (...), Bucureşti, 1931.
CO = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc,* Bucureşti, 1963.
DA = Academia Română, *Dicţionarul limbii române,* Bucureşti; Tomul I (*A — B*) 1913, partea a II-a (*C*), 1940; Tomul II, partea I (*F — I*), 1934, partea II, fasc. 1 (*J — Lacustru*), 1937.
Dan = D. Dan, *Stîna la românii din Bucovina. Schiţă folclorică ilustrată,* Cernăuţi 1923.
DDA = T. Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân general şi etimologic,* Bucureşti, 1963.
DLR = *Dicţionarul limbii române (DLR), serie nouă,* tomul VI, f. 1–14, Bucureşti, 1965—1968.
DLRM = *Dicţionarul limbii române moderne,* Bucureşti, 1958.
Drăg. = N. Drăganu, *Românii în veacurile IX–XIV pe baza toponimiei şi onomasticei,* Bucureşti, 1933.
Gab. = M. A. Gabinschi, *Contribuţii la studiul comunităţii lexicale ucraino-balcanice,* în „Vostocinoslaviano-moldavskie iazîkovîe vzaimootnoşeniia", II, Chişinău, 1967, p. 117–147.
Hl., Lz. = K. I. Halas, M. P. Lezanet, *Do petannia pro valasku kolonizaţiiu,* „Tezî dopovidei...", Ujhorod, 1965, p. 39–46.
Horb. = O. Horbatsch, *Dialektnei slovnek pivnicino-dobrugianśkoi hovirki s. Verhnii Dunavet bilja Tulci,* München, 1965.
HrS = *Slovaŕ ukrainśkoi movî,* I–IV, Kiev (1907–1909), sub red. lui B. D. Hrincenko, reimpr. Kiev, 1958–1959.
ILR = *Istoria limbii române,* vol. II, Bucureşti, 1969.
KDA = S. B. Bernştein ş. a., *Karpatskii dialectologiceskii atlas,* (în 2 vol.), vol. II, Moscova, 1967.
Kob = B. V. Kobîlianśkii, *Dialekt i literaturna mova,* 1960.
Lx.R. = *Lexic regional,* Bucureşti, I, 1960, II, 1967.
MCD = *Materiale şi cercetări dialectale,* I, Bucureşti, 1960

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

Mos. = V. A. Moskovici, *Iz polesskoi terminologii țvetoboznacenii,* în „Polesie (...)", Moscova, 1968, p. 126–161.
PM = T. Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului,* București, 1915.
Pas. = G. Pascu, *Sufixele românești,* București, 1916.
Pașca I = St. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului,* București, 1936.
Pașca II = Idem, *Glosar dialectal,* București, 1928.
Pătrș. = Tr. Pătrășcanu, *Nume de animale din județul Alba,* „Limbă și literatură", XXII, București, 1969, p. 107–120.
PG = I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei,* București, 1957.
Prec. = E. Precup, *Păstoritul în munții Rodnei,* Cluj, 1926.
Ros. = Al. Rosetti, *Istoria limbii române. V. Limbile vecine,* București, 1966.
Rudn. = J. B. Rudnețkii, *An Etimological Dictionary of the ukrainian language.* Winnipeg, f. 1–9, 1962–1970.
Russu, = I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez,* București, 1970.
Scrib. = A. Scriban, *Dicționaru limbii românești,* Iași, 1939.
Șd., Br. = D. Șandru și F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Țina,* I: în „Grai și suflet", V, f. 2, p. 300–350, II: ib., VI, f. 1–2.
SFC = *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română,* vol. I–IV, București, 1959–1967.
Sto. = I. Stoian, *Păstoritul în Rîmnicu-Sărat,* în „Grai și suflet", VI (1934), p. 41–74.
Șîlo = G. F. Șîlo, *Ukrainśko-rumuński movni zviazki,* în „Vostocinoslaviano-vostocinoromanskie iazîkovîe, literaturnîe i folklornîe sviazi", Cernăuți, 1956, p. 82–83.
TG = T. Teaha, *Graiul din valea Crișului Negru,* București, 1961.
Ter. = L. S. Tereșco, *Moldavanizmî v ukrainśkich hovirkach Odeščini,* în „Tezî dopovidei...", Odesa, 1965, p. 43–44.
TRDG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch.* I–III, 1903–1924.
Trub. = O. N. Trubacev, *Proishojdenie nazvanii jivotnîh v slavianskih iazîkah,* Moscova, 1960.
Udl. = R. I. Udler, *Influențe reciproce în raioanele periferice,* în culeg. de sub Gabinschi, p. 170–179.
Udr. = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș,* București, 1967.
Vinc. I = A. de Vincenz, *Les éléments roumains du lexique houtzoule.* Paris, 1959.
Vinc. II = Idem, *Le substrat roumain dans les Carpates de Nord,* în *Communications et Rapports du Premier Congrès International de Dialectologie générale...,* Louvain, 1965.
Vrab. = E. Vrabie, *Influența limbii române asupra limbii ucrainene,* „Romanoslavica", XIV, 1967, p. 109–198.
Vuia = R. Vuia, *Tipuri de păstorit la români...,* București, 1964.

LES EMPRUNTS ROUMAINS DANS LA ZOONYMIE HOUTZOULE

RÉSUMÉ

Le matériel que nous présentons est le résultat des enquêtes poursuivies en 1967 et 1968 dans les localités houtzoules de la vallée de la rivière Moldovița (le département Suceava de Roumanie). Le travail comporte 3 parties. Dans la première, on relève le caractère spécial de la zoonymie dans le cadre de l'onomastique et la nécessité de l'étude des emprunts qu'elle en fait. Dans les patois étudiés l'auteur a enregistré 136 noms d'animaux dont 66 (49,2%) ± 3 (2,2%) sont empruntés au roumain et 7 (6,1%) sont des créations houtzoules ayant à l'origine des lexèmes roumains. Par „homonymie", c'est-à-dire par la

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)

reprise du même nom pour désigner plusieurs espèces d'animaux, le nombre de noms compris dans la première catégorie augmente jusqu'à 70 (51,5%) ± 3. Le plus et le moins proviennent du manque de certitude quant à la source roumaine de certains zoonymes. On a eu l'intention de motiver la nécessité et la richesse de la zoonymie houtzoule et d'établir des ressemblances et des différences intéressantes entre le système zoonymique houtzoule et roumain. À cet égard, l'auteur présente les zoonymes houtzoules proprement dits en comparaison et interaction avec les zoonymes roumains.

Dans la deuxième partie, nous donnons par ordre alphabétique la liste des mots roumains parmi les noms propres de moutons, de vaches, de boeufs, de chevaux et de chiens. On discute, le plus souvent, des aspects de l'adaptation phonétique, de l'encadrement morphologique et de l'interprétation sémantique des emprunts dans les patois récepteurs. La dernière partie contient quelques conclusions sur l'étendue, le poids de l'influence roumaine dans la zoonymie houtzoule. On souligne spécialement que c'est justement le centre de la branche économique donnée, fondamentale pour la population houtzoule, qui a été soumis à l'influence roumaine. Les autres influences (allemande et hongroise) restent „périphériques" dans le système zoonymique, ainsi que dans toute la terminologie du pâturage et de l'élevage du gros bétail chez les Houtzoules.

BDD-A1511 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:53 UTC)